

Stichting Cultuurfonds
van de Bank
Nederlandse Gemeenten

Jaarverslag **19**

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

beeldende kunst

exposities

vormgeving

509-1894

film

bouwkunst

multi-cultureel

literatuur

theater

muziek

(060.555) 836.665:357.85:008:352

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

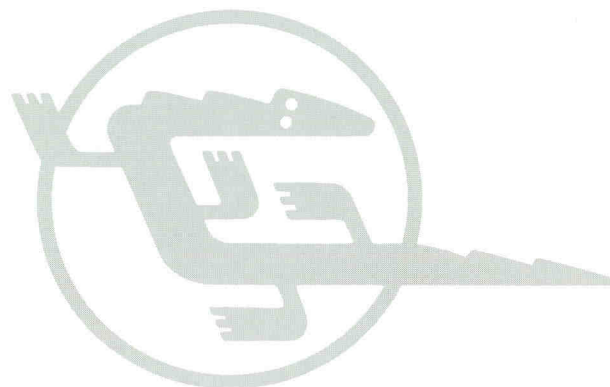
jaarverslag

Stichting Cultuurfonds
van de Bank
Nederlandse Gemeenten

inhoud

4	Bestuur
4	Algemeen
5	Stichting Arti-route
5	Museum Beelden aan Zee
5	I am You
5	Werner Mantz Prijs
6	Kunst op Bezoek
6	'Beelden in Nederland'
6	'Tekens & Ketens' - 'Kussens & Kisten'
7	Should I stay or should I go?
7	Archeologisch monument Oud-Haarlem
7	Architectuur Lokaal
8	Brabant Bont in beeld
8	Noord-Holland in Proza, Poëzie en Prenten
8	Dichter aan Huis
8	Stichting Kinderboek Cultuurbezit
9	Literaire fiets- en wandelroutes
9	Acht schrijvers en een hondje vertellen
9	Stichting TEGEN-BEELD
9	Festival aan de Maas
10	't Is een vreemdeling zeker'
10	Nationaal Glascentrum Leerdam
10	Prinses Christina Concours
11	Nederlands Internationaal Koor Festival 1995
11	Noord-Holland zingt!
11	Muzikaal Kunstboek
11	Dordrecht Cultuurstad
12	Pluk van de Petteflet
12	'Mirad, een jongen uit Bosnië'
12	Theaterfestival
13	Karavaan 1994
13	Bevrijdingsfestivals 1994
13	Delft in een rolstoel
13	Ontluiken
14	Ten slotte
14	Werkgroep gemeentelijk beeldende kunstbeleid
16	Balans
18	Projecten
21	Overzicht bijlagen jaarverslag
21	Publicaties
25	Bijlage: Kunstvandalisme

Samenstelling Bestuur	Mr. H.V. van Walsum	burgemeester van Delft, voorzitter
	Prof. dr. Th.M. Scholten	oud-voorzitter van de directie van de Robecogroep, vice-voorzitter
	Mr. S.J. Hartkamp	burgemeester van Sneek
	Mr. P.M.G.P. Janssens	burgemeester van Hoorn
	Drs. F.A.M. Kerckhaert	directeur Welzijn van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten
	Mr. C.G.J. Rutten	burgemeester van Middelburg
	Mr. M.J. Vegt-Haveman	burgemeester van Franekeradeel
	P.B. Bouman	secretaris

Secretariaat	Mevr. F.J. de Zeeuw	Koninginnegracht 2 2514 AA Den Haag Postbus 30305 2500 GH Den Haag Telefoon: 070-3483520 Na 1 feb. 1996 070-3750520 Fax: 070-3454743
---------------------	---------------------	--

Bestuur Voorzitter en vice-voorzitter worden benoemd door de Raad van Bestuur van de nv Bank Nederlandse Gemeenten; het bestuur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten benoemt de vijf overige leden. Het bestuur van de Stichting voorziet in overleg met de Bank en de Vereniging in het secretariaat. De samenstelling van het bestuur bleef in het verslagjaar ongewijzigd.

Algemeen Ter gelegenheid van haar vijftigjarige bestaan in 1964 heeft de nv Bank Nederlandse Gemeenten de Stichting Cultuurfonds in het leven geroepen.

Doelstelling

De statutaire doelstelling werd als volgt geformuleerd: het verdiepen en verbreiden van de kennis van de gemeentelijke activiteiten op het gebied van cultuur en wetenschap en het bevorderen van gemeentelijke activiteiten op dit gebied.

Criteria

Het bestuur heeft daarbij bepaald dat de activiteiten op zijn minst:

- van gemeentelijke aard zijn, dan wel door een gemeente financieel of bestuurlijk in belangrijke mate worden ondersteund;
- een uniek, bijzonder of experimenteel karakter dragen;
- van meer dan lokaal belang zijn.

beeldende kunst

Stichting Arti-route 'Arti-route' te Bredevoort is een kunstenaarsinitiatief, dat bestaat uit het presenteren van eigentijdse kunst, het verzorgen van documentatiemateriaal voor kunstenaars en de introductie van kunst bij een breder publiek. 'Arti-route' wil een platform bieden aan kunstenaars die in de regio werken. Men acht het platform juist daar van belang, aangezien de kunstcentra in het algemeen in de grote steden te vinden zijn. Ter stimulering van dit goede initiatief besloot het fonds een bijdrage te verlenen per deelnemende gemeente ten behoeve van de catalogus bij de Arti-route 1994.

Museum Beelden aan Zee Op 9 september 1994 heeft Hare Majesteit Koningin Beatrix het museum 'Beelden aan Zee' officieel geopend. Het museum in Scheveningen is een particulier museum, in de vorm van een stichting, en werkt zonder exploitatiesubsidies van de overheid. 'Beelden aan Zee' kent een eigen, anders dan gebruikelijke, opzet. Het werk in het museum wordt vrijwel uitsluitend verricht door vrijwilligers, die als partners worden gezien. Deze formule is essentieel voor het museum. Alvorens in het museum mee te werken ontvangen zij een speciale opleiding. Verdeeld over een periode van 9 maanden volgen de partners-in-spe een basiscursus, in hoofdzaak gewijd aan de beeldhouwkunst van vroeger en nu. Gezien deze investering-in-mensen en het verspreiden van de gedachte over de unieke vrijwilligersorganisatie van dit museum heeft het Cultuurfonds willen participeren.

I am You Onder de titel 'I am You' probeerden 20 prominente internationale kunstenaars vanuit de beeldende kunst een antwoord te geven op een groot probleem van onze tijd, namelijk: macht en geweld. Zij ontwierpen affiches voor het straatbeeld met het oogmerk mensen bewuster te maken van discriminatie en vreemdelingenhaat en om juist ook de onverschilligheid hiertegen te doorbreken. Dit initiatief van het Goethe-instituut heeft geresulteerd in een monumentale collectie van 20 kunstwerken op posterformaat (365 x 252 cm). Behalve in diverse steden in België en Duitsland zijn zij ook in een tiental gemeenten in Nederland te zien geweest. Door de gekozen formule van dit project werden velen met de oproep voor vrede en verdraagzaamheid geconfronteerd. Het Cultuurfonds stelde per deelnemende gemeente een bijdrage beschikbaar.

Werner Mantz Prijs Door het unieke karakter van de internationale manifestatie rond fotografie als beeldende kunst in het Nederlands Fotomuseum te Sittard, besloot het bestuur van het Cultuurfonds een subsidie te verlenen. Deze werd aangewend voor de prijstoekenning, een tentoonstelling en een publikatie in het kader van de uitreiking van de Werner Mantz Prijs voor fotografie. Zowel het collectiebeleid als het presentatiebeleid van het Nederlands Fotomuseum is van meet af aan gericht geweest op het vervullen van een ambassadeursfunctie voor de zogenoemde 'Collectie Nederland'. De prijs had in 1994 als thema 'de ander', waarmee werd ingehaakt op een actuele tendens en kan mede worden beschouwd als een eerste ijkpunt van een actief internationaal uitwisselingsbeleid.

Kunst op Bezoek De Stichting Federatie Kunstuitleen (FKU) is een landelijke organisatie van 53 kunstuitleencentra (met 79 uitleenpunten), die op non-profit-basis werken. De bij de FKU aangesloten centra hebben twee hoofddoelstellingen: het toegankelijk maken van hedendaagse beeldende kunst en (daardoor) het leveren van een bijdrage aan de inkomensvorming van beeldend kunstenaars. Het landelijk bureau van de FKU, gevestigd te Den Haag, vervult daarbij een ondersteunende en coördinerende rol. In 1994 heeft de FKU een film gerealiseerd, waarin haar eigen werkterrein op een boeiende en artistieke manier voor een breed publiek toegankelijk wordt gemaakt. Het cultureel inhoudelijk belang ligt vooral op het vlak van het bevorderen van cultuurparticipatie. Bedoeling is publiek via het medium televisie vertrouwd te maken met beeldende kunst. Het gaat hierbij om kunst van in Nederland wonende en werkende professionele beeldend kunstenaars, welke kunst eenvoudig geleend kan worden. Hoewel aankoop van die kunstwerken op termijn mogelijk is, is het geenszins verplicht. De 'verhaallijn' van de film 'kunst op bezoek' ontwikkelt zich, door het kunstwerk te volgen vanuit het atelier via de kunstuitleen naar diverse mensen thuis, in verschillende interieurs. De NCRV heeft de film in 1994 uitgezonden. De kunstuitleencentra beschikken over een videoband met de film. Deze kan worden gebruikt bij kunsteducatieve projecten en voor voorlichting.

'Beelden in Nederland' In het verslagjaar vond de manifestatie 'Beelden in Nederland' plaats. In 30 musea, verspreid over ruim 20 plaatsen in het land werden 32 afzonderlijke tentoonstellingen over het centrale thema 'beeldhouwkunst in Nederland' georganiseerd. Hiermee werd voor de eerste keer een historisch overzicht gepresenteerd van de Nederlandse beeldhouwkunst. Daarnaast verscheen de 'Beeldengids Nederland' waarin 570 beelden in de openbare ruimte en 30 belangrijke Nederlandse sculptuur-collecties worden beschreven en afgebeeld. Tijdens de Open Monumentendag op 10 september werd in een groot aantal steden aandacht besteed aan de beeldhouwkunst in en aan gebouwen. Voorts werden aan het thema 10 televisieprogramma's gewijd en vond in Arnhem een symposium plaats over beelden en monumenten in de openbare ruimte. Dit symposium werd toegespitst op de discussie over de onderlinge relaties tussen opdrachtgevers, bemiddelaars en kunstenaars. Ten behoeve van de evaluatieve afsluitende studiedag van de manifestatie op 18 december in museum Kröller Müller en publikatie daarover (evaluatieverslag), alsmede bovengenoemde gids, werden bijdragen beschikbaar gesteld.

beeldende kunst/vormgeving

'Tekens & Ketens' - 'Kussens & Kisten' De stichting Tekens & Ketens organiseerde in een aantal musea een tentoonstelling geïnspireerd op sieraden die macht en waardigheid uitdrukken. Maar vaak hebben zij ook een symbolische betekenis. Niet alleen werd aandacht besteed aan ambtsketens of ringen, maar ook aan onderscheidingen en ordetekens, zoals die van het Gulden Vlies of de Orde van de Kouseband. Dit laatste geeft aan dat de vorm van die waardigheidstekens niet altijd een ring of een ketting met hanger hoeft te zijn. Er is een veelheid aan vormen (kragen, lintjes, sjerpen, insignes, spelden etc.), maar ze hebben een ding gemeen: de tekens hebben allemaal met gebruiken uit het verleden te maken. Aan de expositie werkten 77 vormgevers mee, die vanuit diverse disciplines bereid waren zich in eenzelfde thema te verdiepen. 'Kussens & Kisten' is een onderdeel van 'Tekens & Ketens'. Het gaat hier om voorwerpen waarin versierselen kunnen worden opgeborgen en/of aangeboden. Het Cultuurfonds besloot een bijdrage te verstrekken in de uitgave van de catalogus. Naast de afbeelding van de voorwerpen wordt hierin informatie gegeven over de vormgever en het ontwerp. Ook wordt de relatie van het eigentijdse ordeteken met het klassieke ordeteken hierin beschreven.

beeldende kunst/exposities

Should I stay or should I go? Uit deze omschrijving valt op te maken dat het hier gaat om een project met een experimenteel karakter, waarin op beeldende wijze ingegaan wordt op vragen over aspecten van vestiging en mobiliteit in het menselijk leven. Het experimentele karakter zit vooral in de presentatievorm: een karavaan van 12 caravans. Het is een reizend project - een reeks mobiele monumenten - in feite een variant van de museale presentatievorm. Twaalf kunstenaars kregen de opdracht een verplaatsbare installatie in een caravan te maken. Als leidraad moest de vorm van de caravan worden gebruikt, als metafoor voor aspecten van het dilemma in de keuze tussen gaan of blijven, standhouden of vluchten, binding of vrijheid. De manifestatie zal in Tilburg van start gaan, waarbij, afhankelijk van de onderhandelingen, op een aantal plaatsen in Nederland zal worden aangelegd voor vervolgexposities.

bouwkunst

Archeologisch monument Oud-Haerlem Voor de ontwikkeling van het gebied van het archeologisch monument Oud-Haerlem werd een bijdrage in het tekort beschikbaar gesteld aan de gemeente Heemskerk. Deze gemeente heeft een plan vastgesteld waarin wordt uitgesproken dat het gebied rond het monument - een middeleeuws kasteel met voorburcht en hoofdburcht, omgeven door belegeringswerken in de vorm van dubbele wallen - uitsluitend gebruikt mag worden voor cultuurhistorisch verantwoorde educatieve en/of wetenschappelijke doeleinden. Het unieke van dit project in Nederland is dat hier nu nog steeds de wallen en grachten liggen als belegeringswerken uit 1350-1360. Het is als het ware een momentopname uit de 14e eeuw van een kasteel waaraan niets meer is veranderd, toegevoegd of bijgebouwd, zoals dat bij nagenoeg alle andere kasteelresten wel het geval is.

bouwkunst/architectuur

Architectuur Lokaal De Stichting Architectuur Lokaal - platform voor gemeentelijk architectuurbeleid - is een bijzonder samenwerkingsverband tussen tal van organisaties die betrokken zijn bij de kwaliteit van de architectuur en het architectuurbeleid. De stichting richt zich specifiek op de dagelijkse beleidspraktijk van met name grote en middelgrote gemeenten. Zij wil vraag en aanbod vanuit de gemeenten koppelen en via de aangesloten organisaties inhoudelijke ondersteuning aanbieden. Via een kwartaalblad legt Architectuur Lokaal bij voorkeur de nadruk op opiniërende en stimulerende publikaties die zijn gerelateerd aan voorbeelden met beeldmateriaal. Hierbij wordt de feitelijke informatie tot het hoogst noodzakelijke beperkt. Het gaat immers om het stimuleren van een manier van denken. Uitgangspunt is de 'doelgroep' van wethouders, raadsleden en ambtenaren die betrokken zijn bij architectuurbeleid en bij de inrichting van de openbare ruimte. Op grond van de relatie tussen het doel van het Cultuurfonds en de invulling hiervan door Architectuur Lokaal, besloot het bestuur een bijdrage beschikbaar te stellen voor de kwartaaluitgave, waarvan inmiddels 8 nummers kosteloos onder de Nederlandse gemeenten verspreid zijn.

film

Brabant Bont in Beeld

Een bijdrage werd verleend ten behoeve van de themadag en de filmvertoningen met lezingen/inleidingen onder de titel 'Brabant Bont in Beeld'. Tijdens de themadag stond het verleden, het heden en de toekomst van de Brabantse film centraal, zowel in documentaires, als in speelfilms en in animatiefilms. Er werden tijdens het ruim 20 dagen durende festival in een zestal gemeenten films vertoond uit de periode 1944-1994. Deze films hadden een directe en duidelijke relatie met de provincie Noord-Brabant. Op deze wijze werd voor een breed publiek de aandacht gevestigd op een deelgebied van het Brabantse erfgoed.

literatuur

Noord-Holland in Proza, Poëzie en Prenten

Naar aanleiding van het 25-jarige bestaan van de Tentoonstellingsdienst van de Culturele Raad NH is in de periode augustus 1990 tot april 1993 de bibliofiele serie Noord-Holland in Proza, Poëzie en Prenten uitgegeven. Per Noordhollandse gemeente was de opzet een beeldend kunstenaar en een literator, op basis van hun speciale relatie met de onderscheiden gemeenten, een beeldend kunstwerk respectievelijk een stuk proza of poëzie te laten vervaardigen. Deze zouden dan tezamen in een uitgave worden gepubliceerd. In totaal zijn 71 uitgaven (70 gemeenten en de provincie) verschenen. Reeds bij het verschijnen van het O-nummer werd de wens geuit dat de serie ooit beschikbaar zou komen tegen een redelijke prijs, voor een breder publiek. Inmiddels is het boek verschenen en besloot het bestuur van het Cultuurfonds, gelet op de betrokkenheid van alle Noordhollandse gemeenten, een subsidie te verlenen.

Dichter aan Huis

Evenals in 1993, toen het Cultuurfonds als hoofdsponsor van de manifestatie Dichter aan Huis in Den Haag optrad, werd in 1994 besloten een wat bescheidener bijdrage beschikbaar te stellen in de kosten van publiciteit rond het project. Doelstelling van Dichter aan Huis is het bewerkstelligen van een directe persoonlijke confrontatie van het publiek met een veelheid van verschillend gearde dichters. Vijftig dichters dragen hun werk voor in evenzoveel Haagse woonhuizen. Bezoekers trekken van huis naar huis, worden gastvrij ontvangen en maken in een huiselijke sfeer kennis met hun favoriete dichters of juist met verrassende nieuwe dichters. Tijdens de tweedaagse manifestatie - op 30 september en 1 oktober - vonden ook enkele nevenactiviteiten plaats waaronder een kleiner festival voor kinderen van 8 tot 12 jaar en een tentoonstelling in de Haagse Kunstkring. Hierin werden relaties gelegd tussen de dichtkunst, de architectuur en de beeldende kunst.

Stichting Kinderboek Cultuurbezit

Deze stichting stelt zich ten doel om uit schenkingen verkregen kinder- en jeugdboeken te verzamelen, te bewaren, te catalogiseren en te restaureren. Vanuit de daarvoor ingerichte bibliotheek (tevens museum en studiecentrum) te Winsum worden de boeken gratis uitgeleend. De stichting werkt uitsluitend met vrijwilligers. Ten behoeve van de verdere ontsluiting van de collectie besloot het fonds een bijdrage beschikbaar te stellen.

Literaire fiets- en wandelroutes

Drie organisaties in Noord-Brabant hebben het plan opgevat in zes regio's, verspreid over de hele provincie, literaire fiets- en wandelroutes samen te stellen. Als doel is hierbij geformuleerd de bevordering van de aandacht voor literaire produkten. Kwaliteit, variatie en spreiding, zowel geografisch als wat betreft genre, staan hierbij centraal. Gekozen is voor het plaatsen van stenen langs de routes, waarin de tekst(fragmenten) worden gehouwen. Behalve de routes in boekvorm wordt de wandelaar/fietser een pakket aangeboden met een aantal ondersteunende bijprodukten die de wandel-/fietstocht veraangenamen. Een niet onbelangrijk aspect is de bevordering van het cultuurtoerisme in Noord-Brabant. Het Cultuurfonds besloot per deelnemende gemeente een bedrag beschikbaar te stellen.

Acht schrijvers en een hondje vertellen

Op 1 december 1994 vierde het Letterkundig Museum in Den Haag zijn veertigjarig jubileum. Deze gelegenheid werd aangegrepen om een film te maken over zijn belangrijkste activiteiten. Het museum heeft zich een unieke en waardevolle positie binnen de Nederlandse letterkunde - en in breder verband binnen onze cultuur - verworven. Via een 'filmische wandeling' door het Letterkundig Museum wordt een beeld gegeven van de mogelijkheden die het museum in het kader van studie, professie of vrijetijdsbesteding te bieden heeft. Op deze wijze wordt het museum met zijn rijke collectie en archieven, permanente en wisselende tentoonstellingen en unieke literair-wetenschappelijke publikaties onder de aandacht van een grote groep belangstellenden gebracht. Zodoende wordt gewezen op de toegankelijkheid en veelzijdigheid van het museum. De film is inmiddels vertoond in ca. 100 bibliotheken en is ook op televisie uitgezonden.

Stichting TEGEN-BEELD

De stichting TEGEN-BEELD te Leiden houdt zich bezig met activiteiten op het gebied van kunst in de ruimste zin van het woord. De gemeente Leiden heeft een project opgezet waarbij op verschillende locaties in de stad gedichten op muren zullen worden 'geschreven'. Deze gedichten worden in de oorspronkelijke taal aangebracht en voorzien van een Nederlandse en/of Engelse vertaling. De stichting wil hiermee de nadruk leggen op het gastvrije karakter van de stad Leiden in een tijd waarin zich meer nationaliteiten dan ooit binnen de stadsmuren bevinden. Doelstelling van de stichting is in het jaar 2000 honderd gedichten op honderd verschillende muren te hebben aangebracht. De originaliteit en de grote reikwijdte van dit project blijken garant te staan voor ruime belangstelling van de media.

multi-cultureel

Festival aan de Maas

Van 6 tot en met 12 juni 1994 vond in de directe omgeving van het Museum voor Volkenkunde te Rotterdam een openluchtfestival plaats met als thema de Antilliaanse en Arubaanse cultuur. Er stonden muziek, dans, film, beeldende kunst, activiteiten voor kinderen en diverse workshops op het programma. Het festival richtte zich sterk op cultuurontmoeting en participatie van zowel allochtonen als autochtonen in verschillende leeftijdscategorieën. Het museum wilde hiermee onder andere een bijdrage leveren aan nuancering van de huidige, in het algemeen zeer negatieve, beeldvorming voornamelijk met betrekking tot Antilliaanse jongeren in Nederland.

't Is een vreemdeling zeker'

In mei 1994 vond in Dordrecht een manifestatie plaats onder de titel 't Is een vreemdeling zeker', met als thema het gevaar dat schuilt in de huidige toename van racisme en vreemdelingenhaat in Nederland en Europa. Tijdens diverse discussies werden vragen behandeld als 'kunnen we deze problemen bespreekbaar maken', 'kunnen we er op een constructieve manier mee omgaan' en 'hebben we niets geleerd van de geschiedenis en steken we massaal de kop in het zand'. Alle scholen voor voortgezet onderwijs in Dordrecht konden naar eigen invulling deelnemen aan het programma. Daarnaast ontplooiden diverse organisaties in samenwerking met het Regionaal Centrum Buitenlanders activiteiten rond het thema. Als stimulans voor gemeentelijke initiatieven op het terrein van multiculturele activiteiten heeft het Cultuurfonds aan deze manifestatie een bijdrage verleend.

musea

Nationaal Glascentrum Leerdam

Ten behoeve van het Nationaal Glascentrum in Leerdam werd een bijdrage beschikbaar gesteld in de kosten voor communicatieve middelen. De plannen voor de realisering van het Glascentrum zijn inmiddels in een vergevorderd stadium. Uitgegaan wordt van een zeer goed geoutilleerde glaswerkplaats, waar beeldende kunstenaars, vormgevers en mogelijk ook architecten, alles te weten kunnen komen over de mogelijkheden van het gebruik van glas. Zij kunnen elkaar ontmoeten, experimenteel bezig zijn, zelf hun werk uitvoeren of laten uitvoeren. Bezoekers kunnen getuige zijn van het proces van vervaardiging van speciaal daartoe door kunstenaars ontworpen seriematige objecten in glas. Dit alles zal plaats vinden in een multifunctioneel gebouw, waarin ruimten zijn opgenomen voor tentoonstellingen, een bibliotheek en een documentatiecentrum. In dit centrum zullen film- en diapresentaties kunnen worden gegeven.

muziek

Prinses Christina Concours

Evenals in 1994 besloot het bestuur van het Cultuurfonds als hoofdsponsor op te treden van de 26ste editie van het Prinses Christina Concours in de eerste maanden van 1995. Dankzij een aanzienlijke vermogensversterking door de nv Bank Nederlandse Gemeenten werd het Cultuurfonds in staat gesteld hieraan een substantiële bijdrage te verlenen. Het jaarbudget werd hierdoor niet aangetast, zodat dit niet ten koste ging van andere projecten op het brede culturele terrein. De Bank werd door deze sponsoring in de gelegenheid gesteld tijdens de zeven concoursen (5 regionale, de landelijke halve finale en de finale) relaties uit te nodigen om de concerten bij te wonen. Het Prinses Christina Concours (PCC) is een jaarlijks concours voor leerlingen van het algemeen voortgezet onderwijs, die zingen of een muziekinstrument bespelen. De Stichting PCC probeert hiermee te bereiken dat jonge mensen zich meer toeleggen op een klassieke muziekstudie en/of praktische muziekbeoefening. Het concours is nadrukkelijk bedoeld voor amateurs in de schoolleeftijd van 12 tot ca. 19 jaar. In de loop der jaren heeft het concours een aantal laureaten voortgebracht die, met hun opmerkelijke talenten, in de professionele muziekwereld een steeds prominentere plaats gaan innemen. De Stichting PCC stelt alles in het werk om een kindvriendelijk

concours te realiseren. Alle aandacht is dan ook gericht op de deelnemers, vanaf de persoonlijke ontvangst tot en met het gesprek van de deelnemer met een jurylid en de adviserende 'nazorg'.

**Nederlands Internationaal Koor
Festival 1995**

Het vierjaarlijks NIKF is een van de grootste vocale evenementen in de wereld. Gedurende 6 dagen nemen ruim 100 koren van alle continenten deel aan het festival. Het hart van de ontmoeting is Arnhem, maar daarnaast zijn er in meer dan 20 andere Nederlandse gemeenten festival-evenementen. Het publieksbereik is zeer groot.

Noord-Holland Zingt!

Onder dit motto heeft het Noordhollands centrum voor amateurtheater een project opgezet waarin het zingen op de basisschool centraal staat. Daarnaast worden ontmoetingen tussen scholen en (amateur)koren gearrangeerd. Doordat de kinderen niet alleen zelf zingen, maar ook de gelegenheid hebben van nabij een professionele uitvoering mee te maken, is de kans groot dat hun belangstelling voor de professionele muziek reeds op jonge leeftijd wordt gewekt. Als afsluiting van de diverse schoolprojecten vond in acht regio's een manifestatie plaats onder begeleiding van muziekconsulenten van de steunpunten kunstzinnige vorming.

muziek/beeldende kunst

Muzikaal kunstboek

Vanuit de doelstelling: een integratie van verschillende kunstuitingen - namelijk beeldende kunst, muziek en tekst - tot stand te brengen produceerde de stichting Shifting Time in de gemeente Wymbritseradeel een unieke uitgave van een boek met daarin een CD, voorzien van een tekstboek van 40 pagina's. Geïnspireerd door de teksten voegden beeldende kunstenaars hun bijdragen toe. Gerelateerd aan de gemeentelijke bijdrage heeft het fonds een subsidie voor het muzikaal kunstboek verstrekt.

theater

Dordrecht Cultuurstad

In het kader van de provinciale culturele vernieuwing heeft de provincie Zuid-Holland het initiatief genomen tot het project Cultuursteden. Gouda beet in 1994 de spits af, in 1995 gevolgd door Dordrecht. Het project heeft de bedoeling inwoners - in het bijzonder die van de Cultuurstad en de omliggende regio - meer te betrekken bij kunst en cultuur. Daarbij zal bijzondere aandacht worden besteed aan jongeren, senioren en allochtonen. Het Cultuurfonds droeg bij aan de realisering van het podiumschip-project.

In augustus/begin september 1995 is 3 weken lang en vier avonden per week een veerboot van de gemeente Dordrecht langs de regio-gemeenten gevaren. Geïnteresseerden konden op diverse plaatsen opstappen en werden meegenomen voor een theater-spektakel aan boord van het schip en op een zeer speciale lokatie in het water bij Hendrik Ido Ambacht. Na afloop werd het publiek per schip weer thuisgebracht.

Pluk van de Petteflet Ten behoeve van de jeugdtheatervoorstelling Pluk van de Petteflet, die begin oktober 1994 in première ging en ongeveer 150 keer in de Nederlandse theaters werd opgevoerd, besloot het bestuur een bijdrage te verlenen. De familievoorstelling naar het gelijknamige boek van Annie M.G. Schmidt behoeft weinig toelichting. Wie kent niet de bekende figuren als mevrouw Helderder, Aagje, de Stampertjes en Zaza de kakkerlak? Pluk is als kind al zelfstandig op een wijze waarvan sommige volwassenen slechts kunnen dromen. Met een oorspronkelijke kijk op de wereld wandelt hij door een levensecht en tegelijkertijd zeer onwerkelijk verhaal. Overbodig te zeggen dat het stuk overall was uitverkocht.

'Mirad, een jongen uit Bosnië' In de maanden januari t/m maart 1994 werd door de Groningse Jeugdtheatergroep De Citadel op basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs de voorstelling 'Mirad, een jongen uit Bosnië' voorgedragen. Twee acteurs vertelden het verhaal van een oom en tante over hun veertienjarige neef, Mirad, die voor zijn ogen zijn vader en daarna zijn zusje zag sterven en wiens moeder werd meegenomen door de Serviërs. Door dagboek- en brievenfragmenten van Mirad - vanuit het kinderopvangkamp Valentijn in Nunspeet - komt hij in de vertellingen ook zelf aan het woord. Jeugdtheatermaker Ad de Bont schreef het verhaal vanuit de behoefte om theater en actualiteit - juist in deze tijd - met elkaar te verbinden. Doordat hij ook de ontvangst van vluchtelingen in Nederland in het verhaal verwerkte, maakte de schrijver voor een publiek van 9 tot 13 jaar (de doelgroep) duidelijk dat een goede opvang voor asielzoekers geen overbodige luxe, maar een essentiële morele plicht voor een welvarend land is. Het stuk is inmiddels door vijf jeugdtheatergroepen overgenomen. Ook in andere Europese landen zal het verhaal van de jongen verteld gaan worden. Bovendien maakt de IKON een televisiebewerking. Het Cultuurfonds relateerde haar steunverlening aan de bijdragen van de diverse gemeenten waar voorstellingen werden gegeven.

theater/bouwkunst

Theaterfestival Het Theaterfestival (Den Haag/Antwerpen 1 t/m 11 september) was ondermeer gewijd aan het thema 'de theatrale ruimte'. Het betrof hier een algemene aanduiding voor het gebouw waarin voorstellingen gepresenteerd en bekeken worden. Het theatergebouw is een onderwerp van voortdurende discussie, zowel in artistieke kringen als bij projectontwikkelaars en politici. Tot zo'n eeuw geleden was het theater min of meer het exclusieve domein van de heersende klasse. Door toenemende democratisering van de samenleving heeft het theater een verandering ondergaan. Niet alleen waar het de inhoud van het gebodene betreft, maar ook waar het gaat om de vorm en functie van het gebouw, is een steeds grotere verscheidenheid waar te nemen. Na de oorlog werden in het kader van de cultuurspreiding veel nieuwe schouwburgen gebouwd. Door het veranderende patroon van cultuurconsumptie zijn deze gebouwen veelal aan herwaardering toe. Naast een heroriëntatie op de functie van de bestaande gebouwen treedt als innovatie in het gemeentelijk beleid het fenomeen van het megatheater steeds vaker op. Op 9 september werd in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag aandacht besteed aan bovenvermelde fenomenen. De discussie was vooral gewijd aan de situatie van de theaters in de residentie. Den Haag wordt wel de ideale theaterstad van Nederland genoemd, omdat er voor iedere vorm van theater een eigen schouwburg/theater bestaat of wel in aanbouw is. De relatie tussen politiek/opdrachtgever/architect stond hierbij centraal. Vanuit de specifieke Haagse situatie werden lijnen getrokken naar een breder landelijk niveau. Voor het architectuurcongres 'Allemaal theater' waarbij als trend 'hernieuwde aandacht voor de toeschouwers en de publieksruimten' werd geformuleerd - stelde het fonds een bijdrage beschikbaar.

theater/muziek

Karavaan 1994 Een bijdrage werd beschikbaar gesteld voor de cultuurtoeristische zomermanifestatie 'Karavaan' die in de maand juli 1994 in een aantal gemeenten in Noord-Holland werd gehouden. Het programma bestond voor een groot deel uit theater- en muziekvoorstellingen in de open lucht. Doel van 'Karavaan' is bevordering van cultuurparticipatie, door een programma te bieden, dat in het bijzonder diegenen zal aanspreken, die niet of nauwelijks in aanraking komen met het reguliere theater- en muziekaanbod.

diversen

Bevrijdingsfestivals 1994 In 1994 vonden voornamelijk in de hoofdsteden in alle provincies (en in Amsterdam) bevrijdingsfestivals plaats. Deze werden georganiseerd op initiatief van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. De festivals zijn in eerste instantie zeer belangrijke lokale en regionale culturele evenementen, ter bevordering van de participatie van jonge mensen aan de viering van de Bevrijdingsdag. Onder de noemer 'eenheid in verscheidenheid' vormden de dertien lokale evenementen samen een geheel en waren zodanig opgezet, dat het voldoende aantrekkingskracht bezat om de gehele provincie als verzorgingsgebied te dienen. Tijdens een 12 uur durend muziekprogramma, met wereld- en popmuziek, kinderfestivals, tentoonstellingen en beeldende kunstmanifestaties, werd aandacht besteed aan het thema 'grondrechten'. In totaal bezochten zo'n 400.000 mensen de festivals.

Delft in een rolstoel Delft in een rolstoel is een project waarin de binnenstad van Delft en de universiteit met vele foto's en ook met tekst in kaart zullen komen en dat allemaal gezien door de fotolens van een 'rolstoeler'. Het project gaat niet zozeer over Delft, maar over 'rolstoelers' in een stad in brede zin. In het kader van Delft 750 jaar stad (1996) zal een fotoboek worden gepresenteerd. Hierin zullen gezien door de ogen van een rolstoelgebruiker onder andere een bruggenroute, een oude-huizen-route, een nieuwbouwroute en een terrasroute worden opgenomen.

Ontluiken De Haagse architect Rainer Bullhorst - die al jaren strijd voert voor een esthetische invulling van de openbare ruimte - heeft in het boekwerkje 'Ontluiken', met als ondertitel 'Veiliger zonder Rolluiken', aandacht besteed aan beveiligingsmogelijkheden van objecten in de Haagse binnenstad, zonder ontsierende rolluiken. De auteur constateerde dat de aandacht voor de openbare ruimte in de afgelopen jaren aanzienlijk is toegenomen. Dit resulteerde in zorgvuldig ontworpen (her)inrichting van pleinen, straten en plantsoenen alsmede plaatsing van speciaal ontwikkeld straatmeubilair. De openbare ruimte wordt echter ook bepaald door de sfeer van de haar begrenzende gevels. Vooral in de historische binnensteden hebben vaak mooie façades hun uitstraling en statigheid verloren door te pas en te onpas gemonteerde rolluiken als maatregel tegen criminaliteit en vandalisme. Lange tijd bleken deze voorzieningen als enige toereikend om dieven buiten te houden. In de loop van de jaren zijn vanuit een bepaald esthetisch ongenoegen fraaiere oplossingen aangedragen met een betere beveiliging en met behoud van de oorspronkelijke architectonische kwaliteit. Met de publikatie van de conclusies en mogelijkheden zal niet alleen de Haagse binnenstad leefbaarder worden, maar kan elke gemeente in Nederland haar voordeel doen.

ten slotte

In het verslagjaar werden ruim 600 verzoeken om financiële steun voorgelegd die niet gehonoreerd konden worden, omdat de activiteiten geen of onvoldoende relatie hadden met de gemeentelijke culturele sfeer in algemene zin.

Erkentelijkheid wordt betuigd aan de Raad van Bestuur van de nv Bank Nederlandse Gemeenten, die het Cultuurfonds financieel heeft gesteund en faciliteiten beschikbaar heeft gesteld ten behoeve van het secretariaat. Het bestuur van het Cultuurfonds is veel dank verschuldigd aan degenen die desgevraagd bereid waren met hun deskundigheid het werk van het fonds te ondersteunen, door zitting te nemen in werkgroepen en commissies of daaraan te adviseren.

Werkgroep gemeentelijk beeldende kunstbeleid

**Werkgroep gemeentelijk beeldende-
kunstbeleid**

mr. S.J. Hartkamp
drs. A.G.J. Entius
mevrouw Y.G.J.M. Joris

drs. J.R.M. Magdelijns
J. Ritsema
A. van der Werff
P.B. Bouman

voorzitter, bestuurslid Stichting Cultuurfonds
organisatie-adviseur
directeur van het Kruithuis Museum voor hedendaagse
kunst Den Bosch
hoofd afdeling monumentenzorg gemeente Deventer
burgemeester van Bergen (NH)
voormalig directeur Culturele Raad Zuid-Holland
secretaris

Vanuit de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten zijn de docenten E. Alexander en P.J. Pennings afwisselend betrokken bij de diverse projecten van de werkgroep.

balans

**rekening van
baten en lasten**

projecten

Balans per 31 december 1994

31-12-1994

31-12-1993

Activa			
	nv Bank Nederlandse Gemeenten:		
	Beleggingsfonds	1.043.094	-
	Depositorekening	-	400.000
	Rekening-courant	290.932	45.256
		1.334.026	445.256
	Te vorderen interest	21.054	1.518
	Debiteuren	-	899
		1.355.080	447.673

Rekening van baten en lasten over 1994

1994

1993

Baten			
	Bijdrage nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.450.000	450.000
	Opbrengst beleggingsfonds	63.168	-
	Interest depositorekening	20.112	28.047
	Interest rekening-courant	2.635	2.571
	Vrijgevallen voorziening projecten	10.542	15.175
	Opbrengst verkoop boeken	4.129	7.659
	Overige opbrengsten	20.000	-
		1.570.586	503.452

Toelichting

Algemeen

Waarderingsgrondslagen.

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vorderingen en schulden zijn vermeld in Nederlandse guldens.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Balans

Vermogen 1.121.821

De mutatie in het vermogen is als volgt:

Vermogen per 1 januari 1994	73.087
Bij: voordelig saldo over 1994	48.734
Bij: beleggingsfonds	1.000.000
	1.121.821

Het stichtingskapitaal bedroeg 50.000.

Voorziening wegens toegekende subsidie 228.000

31-12-1994 31-12-1993

Passiva	Vermogen	1.121.821	73.087
	Voorziening projecten	228.000	372.412
	Crediteuren	5.259	2.174

1.355.080 447.673

1994 1993

Lasten	Dotatie voorziening projecten	455.766	392.010
	Algemene kosten	66.086	88.574
	Voordelig saldo	1.048.734	22.868

1.570.586 503.452

Rekening van baten en lasten

Bijdrage nv Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) 450.000. De bijdrage is evenals voor 1993 vastgesteld op NLG 450.000. Ter vermogensversterking van het Cultuurfonds is door de BNG in het kader van het 80-jarige bestaan een bedrag van NLG 1 miljoen ter beschikking gesteld. Dit fonds wordt beheerd door de BNG. Het eerste boekjaar lopend van 1 maart 1994 tot en met 28 februari 1995 is door de BNG een opbrengst gegarandeerd van 8% onder aftrek van beheer- en provisiekosten. Verder is ten laste van het relatiemarketingbudget door de BNG een bedrag van NLG 20.000 bijgedragen.

Algemene kosten 66.086

De specificatie is als volgt:

	1994	1993
Bestuurs- en secretariaatskosten	40.041	40.886
Porti	15.808	8.952
Kosten jaarverslag	10.237	38.736
	66.086	88.574

Projecten

projectnaam

Stimuleren gemeentelijk beeldende-kunstbeleid
Project Begraafplaatsen

Incidentele steunverleningen:

- In 1986 reeds bekende projecten:** Historische vestingwerken Noord-Brabant
Historische vestingwerken Limburg
- In 1987 reeds bekende projecten:** Cahiers voor lokale en regionale geschiedenis
- In 1990 reeds bekende projecten:** Publicatie beeldende -kunstbeleid Leeuwarden
- In 1991 reeds bekende projecten:** Kunst & Kids
- In 1992 reeds bekende projecten:** 'Trafo-project'
Manifestatie 'De Arnhemse School'
'Sound and Vision'
Bevroren koper
Overzichtstentoonstelling Gerrit Rietveld
Collectie Voerman

- In 1993 reeds bekende projecten:** Gekleurde keuze
De vijfde gevel
ProbleemPleinenPrijsvraag
Theaterproject voor kinderen
Theaterproject 'Tot over de grens'
Muziektheaterproductie 'Marthe'
Fanfarepromotieconcerten
Compact disc Fryske literatuer
Wereldmuziekmanifestatie 1994
Prinses Christina Concours 1994
Dichter bij Landgraaf
Documentaire over Mari Andriessen
Tentoonstelling over Vrouwenkiesrecht

- Nieuwe projecten:** Limburgs Straattheaterfestival 1994
Nationaal Comité 4 en 5 mei
Stichting Beelden in Nederland
Gemeente Heemskerk
Gemeente Dordrecht
I am you
Stichting Achterstraat Hoorn
Culturele Raad Noord-Holland
Federatie Kunstuitleen Den Haag
Architectuur Lokaal
Jeugdtheater De Citadel
Stichting Kinderboek Cultuurbezit
Culturele Raad Noord-Holland
Museum voor Volkenkunde
Stichting Arti-route
Vereniging van Brabantse Filmtheaters
Stichting Pluk
Stichting Beelden in Nederland
Prinses Christina Concours 1995
Stichting Tekens & Ketens
Theaterfestival Amsterdam
Bullhorst Architecten & Stedenbouwers
Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum
Stichting Museum Beelden aan Zee
Gemeente Sittard
Stichting Glas
Stichting Tegen-Beeld Leiden
Noordhollands Centrum voor Amateurtheater
Stichting Samenwerkende Nederlandse Korenorganisaties
Stichting Kunst Mondiaal
Stichting Shifting Time
Het Noordbrabants Genootschap
Delft in een rolstoel
Dordrecht Cultuurstad 1995

Voorziening over 1994	Uitgaven 1994	Dotatie	Voorziening Vrijval	Voorziening wegens toegekende subsidie
2.902	3.684	782	-	-
60.368	67.327	6.959	-	-
2.500	-	-	-	2.500
2.500	-	-	-	2.500
11.787	7.300	-	4.487	-
7.500	-	-	-	7.500
2.500	2.500	-	-	-
20.000	20.000	-	-	-
30.000	30.000	-	-	-
3.000	-	-	3.000	-
8.000	8.000	-	-	-
430	-	-	430	-
25.000	25.000	-	-	-
7.500	-	-	-	7.500
5.000	5.000	-	-	-
15.000	15.000	-	-	-
1.000	-	-	-	1.000
5.000	5.000	-	-	-
10.000	-	-	-	10.000
3.500	3.500	-	-	-
2.625	-	-	2.625	-
12.550	12.550	-	-	-
100.000	100.000	-	-	-
3.750	3.750	-	-	-
25.000	-	-	-	25.000
5.000	5.000	-	-	-
-	25.000	25.000	-	-
-	60.000	60.000	-	-
-	-	10.000	-	10.000
-	9.275	9.275	-	-
-	-	1.000	-	1.000
-	-	10.000	-	10.000
-	-	10.000	-	10.000
-	10.000	10.000	-	-
-	10.000	10.000	-	-
-	2.000	2.000	-	-
-	5.000	5.000	-	-
-	7.500	7.500	-	-
-	7.500	7.500	-	-
-	-	2.000	-	2.000
-	6.000	6.000	-	-
-	10.000	10.000	-	-
-	5.000	5.000	-	-
-	50.000	100.000	-	50.000
-	5.000	5.000	-	-
-	10.000	10.000	-	-
-	6.000	6.000	-	-
-	-	25.000	-	25.000
-	25.000	25.000	-	-
-	7.500	7.500	-	-
-	-	15.000	-	15.000
-	2.250	2.250	-	-
-	3.000	3.000	-	-
-	-	15.000	-	15.000
-	-	10.000	-	10.000
-	-	500	-	500
-	-	6.000	-	6.000
-	-	1.500	-	1.500
-	-	16.000	-	16.000
		dotatie	vrijval	
		455.766	10.542	
372.412	589.636	445.224		228.000

**overzicht
bijlagen**

publicaties

Overzicht bijlagen jaarverslag

Van 1977 tot en met 1992 zijn in de verslagen van de Stichting Cultuurfonds bijlagen opgenomen, waarin onderwerpen worden behandeld die van algemeen gemeentelijk cultureel belang mogen worden geacht.

Kunstuitleen waarheen?, drs. J. Walter, 1977.
Het muziekonderwijs in Nederland, dr. J. Daniskas en A.J.M. Smeets, 1978.
Kunstzinnige vorming in Nederland, drs. C.J. Post, 1980.
Het veel geroemde en vaak verguisde orkestbestel, mr. P. van den Bos, 1981.
Het Gemeentekrediet van België en zijn cultuurbeleid, Camille Swinnen, 1982.
Ruilen van BKR-werken tussen gemeenten, drs. J.M.J.G. Zoontjens, 1983.
Musea, de traditie van de vernieuwing, drs. P.J.A. van Mensch, 1984.
De gemeente en de beeldende kunst, C.J. de Ronde, 1986.
Gemeenten en archeologie, J.G.M. Kistemaker, 1987.
Kunst=Zinnige representatie, G.J.A. Mennen en M.M. Sijnesael, 1988 (separaat verkrijgbaar).
Buurtproject Hoorn-Noord. Sociale vernieuwing avant la lettre, C.J. Fock en H. Verschoor, 1989.
Openbare ruimte in wurggreep van commercie, Rainer Bullhorst, 1990.
Verkopen van kunst door musea, Bert Jansen, 1991.
Openluchttheaters in Nederland, Angélique Sterkman, 1992.

Publicaties

Te bestellen bij het secretariaat

Ware vriendschap is wederzijds, onderzoek naar het functioneren van vriendenkringen van musea in Nederland, H. Brugman en M. Vernoy, 1989.
Een generaal tekent Nederland, biografie en catalogus van het Nederlandse werk van Otto Howen (1774-1848), 1991.
Videofilm Kunst=Zinnige Representatie en bijbehorende folder.

Van de publikaties die in de periode 1970-1988 door de Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten uitgegeven werden, is op aanvraag een overzicht verkrijgbaar bij het secretariaat.

Te bestellen bij de uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten Nassaulaan 12, 2514 JS Den Haag

Plaatselijke bestuurlijke ontwikkelingen 1600-1988, een historisch bestuurskundig onderzoek in vier Noordhollandse gemeenten, J.C. Raadschelders, 1990.
Het staat op straat, straatmeubilair in Nederland, eindredactie A. Verver, 1990.
Over dit onderwerp is tevens een videofilm uitgebracht getiteld: 'Slechts op bezoek; een beeldverhaal over steden en straatmeubilair'.
Landschappen van de dood, fotografie Bart Sorgedragers/tekst Ruud Spruit, 1993.

De Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten heeft ter bevordering van studies van algemeen belang voor het gemeentewezen sinds 1977 jaarlijks de gelegenheid open gesteld tot het verkrijgen van premies voor wetenschappelijke werkstukken, welke het resultaat zijn van deze studies. In deze scriptiereeks verschenen:

Te bestellen bij de uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten Nassaulaan 12, 2514 JS Den Haag

Recallrecht in het licht van de representatie, A.C.P. van den Broek, 1978.
Enige privaatrechtelijke aspecten van de gemeentelijke onroerend-goedbelasting, J.P. Kruijmel, 1978.
De inrichting van de gemeentebegroting, G.J. Bakker, 1979.

Complementair bestuur en planning, F.M.J. Hendrickx, 1979.

Woningdifferentiatie en stadsvernieuwing in Amsterdam, H.O. Meijer, 1979.

Besluitvormingsprocedures bij de stadsvernieuwing, F.A.M. van der Ham, 1979.

Wonen tussen wal en schip, H. van der Logt-Ebberink, 1980.

Onroerend-goedbelastingen, W.M. Bots en A.G.P.M. Maas, 1981.

Deeltijdarbeid; een probleem voor de organisatie?, L.J. van der Have, R.A. van Mill en G.K.W.F. de Vaynes van Brakell Buys, 1981.

Schadevergoeding ter zake van een beschikking, W.J.A. Vellekoop, 1981.

Iedereen kan met stenen gooien, G.J. de Vries, 1982.

Specifieke uitkeringen en de financiële zelfstandigheid van de gemeenten, J.L.M. van Wesemael, 1982.

Het karakter van openbaarheid, F. Suurmond, 1983.

Het bestemmingsplan en de zones van de Wet geluidhinder, A.B. Dalmijn, 1983.

Flexibiliteit van uitgaven en de gemeentelijke bezuinigingsstrategieën, G. Willering, 1984.

Onderzoek in het gemeentelijk spanningsveld, A.J. Ham, 1984.

De provinciale aanwijzing, N. Rigter, 1984.

Globaal bestemmingsplan en objectieve begrenzing, J.J. Driessen, 1985.

Machine of machinatie? De reorganisatie van het binnenlands bestuur, 1969-1983, P.W. Tops, 1985.

De gemeentelijke grondexploitatie, J.H.A.A. Prins, 1985.

De gemeentelijke autonomie: woorden maar geen daden? S. Poels, 1986.

Gemeentegrenzen in Nederland, een verkenning met aanbevelingen voor beleid, F.T.H. Stein, 1986.

Driehoeksoverleg, noodzakelijk forum voor een evenwichtig politiebeleid, H.F.M. Bouwmeister, 1986.

De Wet gemeenschappelijke regelingen: een oplossing voor de regionale problematiek?, K.I. van der Top, 1986.

Gemeentelijke woningbedrijven: opheffen of handhaven - een politieke keuze, P.J. Nagel, 1986.

Gemeentelijke eigen inkomsten en herindeling, A.G.H.J. de Jong, 1987.

Kan een gemeente failliet worden verklaard? I.P. de Groot, 1987.

De leefmilieuvordering, B.A.P.M. Achterbergh, 1987.

De gemeentesecretaris: zijn benoeming en positie in politiek perspectief, G.C. Weststeijn, 1988.

Administratief beroep en administratieve rechtspraak in de Wet op het basisonderwijs, W.M.B. Elferink, 1988.

Normering van nutsbedrijfwinst; winstpunt?, J.A.M. Baake, 1988.

Financieringsgedrag lagere overheid: falen van regulering, Th. Lieveer en B. Steiner, 1988.

Kostenverschillen bij waterleidingbedrijven. Een toepassing van de Property rightsbenadering bij de verklaring van kostenverschillen bij Nederlandse waterleidingbedrijven, J.H. Lindenbergh, 1989.

Het preventief en positief toezicht op het gemeentebestuur, G. Annink, 1989.

Schilderswijk: voorstel voor een bedrijfsvriendelijke aanpak in de stadsvernieuwing, H.W. de Wolff, 1989.

Verwaarlozing. Een kwalitatief onderzoek naar de afhandeling, V. Kennis, Th.M.H. van der Velden en F.C.P.P. Spierings, 1989.

Omgaan met planschadeverzoeken, P.L.J. Verhoef, 1990.

Flexibele arbeidsrelaties bij gemeenten, A.A. van Aalten, 1990.

De centrumfunctie van gemeenten, C. Liberton, 1990.

Het lange-termijn financieringsgedrag van gemeenten, A.D. Kraak, 1990.

Het spontane schorsings- en het spontane vernietigingsrecht van de Kroon krachtens de provincie- en gemeentewet, A.M.J. van Wijck, 1991.

Procesrechtelijke kritiek op het nieuwe verhaalsrecht in de ABW, P.N. van Schaik, 1991.

De brandweer: hoe sneller, hoe duurder? Een onderzoek naar het verband tussen opkomsttijden en kosten per inwoner van de gemeentelijke brandweer, J. Koornstra, 1992.

Geld speelt een rol. De effecten van het Bijdragenbesluit op milieuhandhaving, mevrouw A.W. Onneweer, 1992.

De volgende uitgaven werden door de Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten financieel ondersteund. Van de publicaties die in de periode 1970-1985 financieel werden ondersteund is op aanvraag een overzicht verkrijgbaar bij het secretariaat.

Parkideeën en parkplannen, 1986. Uitgave Nederlandse vereniging voor tuinarchitectuur BNT. Sloop of hergebruik, 1986. Uitgave Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming (LOKV).

De stad als museum, 1986. Gezamenlijke uitgave van de Stichting JA Vormgevers te Tilburg en de Stichting Wonen te Amsterdam.

Schutters in Holland, kracht en zenuwen van de stad, 1987. Uitgave Frans Halsmuseum Haarlem. De patriotten en de financiën van de Bataafse Republiek; Hollands krediet en de smalle marges voor een nieuw beleid (1795-1801), 1988. Uitgave Stichting Hollandse Historische Reeks.

Waar legwerk hangt, 1988. Uitgave Canaletto, Alphen aan den Rijn.

St. Nicolaas in de Nederlanden, 1988. Uitgave Museum van Gerwen-Lemmens, Valkenswaard. Strafrecht en criminaliteit, 1988.

Materiële cultuur: huisraad, kleding en bedrijfsgeredeedschap, 1988.

Historische geografie: landschap en nederzetting, 1989.

Stadsgeschiedenis, 1989.

Historische demografie: bevolkings- en gezingschiedenis, 1991.

Onderwijsgeschiedenis, 1991.

Lokale bestuursgeschiedenis, 1992.

Vrouwengeschiedenis, 1992.

Dorpsgeschiedenis: bewoning en bewoners, 1992.

Fiscale bronnen: structuur en onderzoeksmogelijkheden, 1993.

Eliteonderzoek: rijkdom, macht en status in het verleden, 1993.

Sociale Zorg, 1994.

Deze uitgaven zijn als delen 1 t/m 12 verschenen in de reeks Cahiers voor Lokale en Regionale Geschiedenis. Uitgave De Walburg Pers Zutphen.

Spiegel der Zeilvaart, 13e jaargang, nr. 6, augustus 1989. Uitgave Stichting Spiegel der Zeilvaart. Pleinen van Nederland, Ben de Vries, 1990. Uitgave Stichting Matrij's Utrecht.

Doe maar Dicht maar, 1990. Gedichten van middelbare scholieren. Uitgave Stichting Uitgeverij Xeno Groningen.

Natuurlijker groenbeheer in Nederlandse gemeenten, 1991. Uitgave VNG.

Marius van Beek, Beelden, 1991. Uitgeverij Van Spijk b.v., Venlo.

Monument van de Maand: Romaans bouwen in Friesland; Friese stinzen en staten: Gotisch bouwen in Friesland; Jonge bouwkunst in Friesland; Beschermd dorpsgezichten in Friesland; Renaissance in Friesland; Rococo in Friesland; Neo-gotische kerken in Friesland. Deze uitgaven zijn in 1991 verschenen in de Monument van de Maand-reeks en uitgegeven door de gelijknamige Stichting te Leeuwarden.

Kamp Westerbork, inrichtingsplan kampterrein, 1990. Uitgave Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Hooghalen.

Op Water Gebouwd, 1991. Uitgave Culturele Raad Goes.

Rapport Evaluatie-onderzoek beeldende kunst in tien Zuidhollandse gemeenten, 1991. Uitgave Culturele Raad Zuid-Holland.

Doe maar Dicht maar, 1991/1992. Gedichten van middelbare scholieren. Uitgave Stichting Uitgeverij Xeno Groningen.

Gerrit Th. Rietveld, het volledige werk 1888-1964, Marijke Küper en Ida van Zijl. Uitgave Centraal museum Utrecht, 1992.

Monne de Miranda, een biografie, dr. G.W.B. Borrie. Uitgave sdu Uitgeverij Koninginnegracht, 1992.

Bouwen & Bewaren: S.J. Bouma, architect (1899-1959). Uitgave i.s.m. het instituut voor Kunst-, Architectuurgeschiedenis en Archeologie van de Rijksuniversiteit Groningen als publikatie bij de gelijknamige tentoonstelling in het Centrum voor Architectuur en Stedebouw te Groningen, 1992. Videofilm muziek, over het samenspelproject. Uitgave Landelijke Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming (LOKV), 1992.

Brabant bouwt in Baksteen, na-oorlogse architectuur in Noord-Brabant. Uitgave van Het Noord-brabants Genootschap 's-Hertogenbosch, 1993.

Twaalf stadsgezichten, uitgesproken visies op kunst in Hellevoetsluis, fotografie Bert Nienhuis, tekst Taco Meeuwse. Uitgave gemeente Hellevoetsluis, 1993.

Jan Dijker, vijftig jaar monumentaal, Maarten Beks e.a. Kempen Uitgevers Eindhoven-Airport, 1993.
Probleem Pleinen Prijsvraag. Uitgave van de Stichting PPP, 1993.
Fryske literatuer CD, Friesland Pop promotiesingle. Uitgave van de Stichting Friesland Pop, 1993.
Stemmen rond de Hofvijver. Uitgave van Seapress/Uitgeverij Lakerveld in samenwerking met de Stichting Dichter aan huis en Stichting Hofvijvermusea, 1993.
Eerste dag van de poëzie, Dichter bij Landgraaf. Uitgave van de gemeente Landgraaf en Uitgeverij Herik, 1994.
Videofilm Jeugd en Erfgoed. Uitgave van de Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, 1993.
Beeldengids Nederland. Uitgave van de Stichting Beelden in Nederland. Uitgeverij 010, Rotterdam, 1994.
De vijfde gevel, de aantasting van het stedelijk daklandschap. Uitgave van de Amsterdamse Raad voor de Monumentenzorg i.s.m. de stichting Uitgeverij De Oude Stad, 1994.
Tekens & Ketens. Uitgeverij Voetnoot, Amsterdam, 1994.
Ontluiken. Uitgave Bullhorst architecten & stedebouwers, 1994.
Muzikaal Kunstboek 'Handful Illusions'. Uitgave Stichting Shifting Time, 1994.
Arti-route catalogus 1994. Uitgave Stichting Arti Route.
Videofilm Acht schrijvers en een hondje vertellen. Uitgave Letterkundig Museum Den Haag.
Videofilm Kunst op bezoek. Uitgave Stichting Federatie Kunstuitleen.

Deze bijlage is een samenvatting van de afstudeerscriptie 'Kunstvandalisme, een veelal vergeten (ook verloren) zaak?' door mevrouw H.F.E.Bentum. Zij studeerde af aan de Christelijke Hogeschool Noord-Nederland op 6 juni 1995.

De
K
u
n
s
t
v
a
n
d
a
l
i
s
m
e

343.343.3:7376:72.048(046)(492)=10

Kunstvandalisme, een veelal vergeten (ook verloren) zaak ?

Kunst- vanda- lisme

In opdracht van de Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten heeft mevrouw Hedwig Bentum een afstudeerscriptie geschreven over het onderwerp kunstvandalisme.

Omdat gegevens over aanleiding tot en voorkoming van kunstvandalisme nog nauwelijks in kaart zijn gebracht, besloot het Cultuurfonds tot de opdracht van deze afstudeerscriptie. Aanleiding tot deze opdracht was het verzoek van het Voorzieningsfonds voor Kunstenaars om een onderzoek op te zetten naar bestaande gegevens over ernstige gevallen van kunstvandalisme teneinde het inzicht hierin te vergroten.

Hedwig Bentum heeft op zeer uitvoerige wijze en zoveel mogelijk tot in detail antwoord weten te geven op tal van vragen over kunstvandalisme. Hierbij gaat zij in op vele aspecten die te maken hebben met kunst in de openbare ruimte. Zo komen het hoe en waarom van vandalisme, het 'onbegrip' over een kunstwerk, alsmede onder andere de belangen van een public relations plan, kunsteducatie en beheer en onderhoud van kunst ter sprake.

In het belang van het onderwerp heeft het Cultuurfonds besloten een compendium over deze scriptie in dit verslag op te nemen.

'Kunstvandalisme, een veelal vergeten (ook verloren) zaak?' is de officiële titel van de scriptie van Hedwig Bentum. Gebleken is dat er nauwelijks gegevens bekend zijn over toe- of afname van vernielingen, het soort vernielingen, welk soort kunstwerken een vernieling 'uitlokken' en eventuele secundaire factoren die bepalend zijn voor de omvang van deze vorm van vandalisme.

Het doel van het onderzoek is in eerste instantie het verzamelen van gegevens over ernstige gevallen van vernielingen aan kunst in de openbare ruimte. Op grond van dit onderzoek kunnen vervolgens aanbevelingen worden gedaan ter bescherming van die kunst. De probleemstelling is gebaseerd op de veronderstelling dat het aantal ernstige vernielingen van kunst in de openbare ruimte toeneemt. Tijdens het vooronderzoek bleken dermate weinig gegevens over kunstvandalisme bekend te zijn, dat geen toereikend gegevensbestand kan worden opgezet.

Acceptatie

Om respect en acceptatie van kunst in de openbare ruimte te bevorderen kunnen verschillende activiteiten ten uitvoer worden gebracht.

Als eerste punt wordt hier genoemd de preventieve maatregelen in de ruimste zin des woords, ter voorkoming van kunstvandalisme. Hierbij is het ondermeer van belang dat het plaatsingsproces voldoende aandacht krijgt. Met name de integratie in de omgeving en de introductie van het kunstwerk bij de plaatselijke bevolking zijn hierbij van belang. Ook moet rekening worden gehouden met de keuze van materiaal, vorm, e.d. In het contract met de kunstenaar zullen bepalingen moeten worden opgenomen zoals: restauratie in geval van vandalisme, verzekeringen en tijdsduur waarna het kunstwerk mag worden weggehaald. Zo is de nazorg een onderdeel dat beslist niet mag worden vergeten.

Ook kunnen voorlichting (public relations) voor de bevolking en kunsteducatie voor de jeugd acceptatie-bevorderend werken. Daar staat tegenover dat slecht beheer en onderhoud (lees: verloederings) van kunstwerken, meer beschadigingen in de vorm van vernielingen in de hand werken. Slecht kunstonderhoud leidt tot kunstvandalisme!

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is uiteindelijk te komen tot een landelijk initiatief tot bescherming van kunst in de openbare ruimte. Hiervoor zal eerst een gegevensbestand over kunstvernielingen moeten worden opgezet. Aan de hand hiervan zal een publiciteitscampagne worden ontwikkeld ter bevordering van het door het Voorzieningsfonds voor Kunstenaars opgerichte Meldpunt Kunstvandalisme. Tevens zullen op basis van het gegevensbestand aan de gemeenten aanbevelingen kunnen worden gedaan over het behandelen van beeldende kunst in de openbare ruimte.

Hierbij kan onder andere worden gedacht aan:

- welke acties gemeenten moeten/kunnen ondernemen als er sprake is van vernielingen aan kunstwerken;
- welke maatregelen een gemeente kan nemen om kunstvandalisme te voorkomen;
- op welke manier de gemeenten de burgers bewust kunnen maken van het doel van de sculpturen.

Begripsbepalingen

Het te onderzoeken gebied is kunst in de openbare ruimte, die niet onder toezicht staat. Herdenkingsmonumenten die à priori niet als kunstwerk zijn geplaatst worden wel in het onderzoek meegenomen indien deze door de bevolking als kunst worden herkend. Kunstzinnig gevormd straatmeubilair (banken, lampen, afvalbakken, e.d.) worden in dit onderzoek niet meegenomen aangezien deze objecten niet als kunstwerken worden gezien. Vernielingen hieraan vallen onder algemeen vandalisme. De meest voorkomende vormen van beeldende kunst in de openbare ruimte waarop kunstvandalisme is gericht zijn beelden en muurschilderingen.

Drie definities waarop dit onderzoek is gebaseerd zijn:

KUNST:

Beeldende kunst in de openbare ruimte in de vorm van beelden en muurschilderingen.

OPENBARE RUIMTE:

Een niet onder toezicht staande ruimte die vrij toegankelijk is voor iedereen.

VANDALISME TEN AANZIEN VAN KUNST:

Het, op het eerste gezicht opzettelijk, vernielen of ernstig beschadigen van kunstwerken.

Door de verscheidenheid van de gevallen van kunstvandalisme geeft dit onderzoek geen compleet beeld, doch slechts een indicatie. Het onderzoek beschrijft een aantal praktijkervaringen van deskundigen, met betrekking tot kunstvandalisme. Deze ervaringen zijn uiteraard subjectief, waardoor getwijfeld kan worden aan de mate waarin een genoemd aandachtspunt van belang is ter voorkoming van kunstvandalisme. Maar aan de hand van deze aandachtspunten kan toch een aantal waardevolle aanbevelingen worden gedaan.

In de toekomst zou bij een vervolgonderzoek de wetenschappelijke betrouwbaarheid vergroot kunnen worden indien in de tussentijd op veel grotere schaal gegevens over ernstig kunstvandalisme systematischer worden bewaard.

Een aantal casestudies is in de scriptie opgenomen. Criteria hierbij waren onder andere dat het ging om een 'omstreden' kunstwerk dat de krant heeft gehaald. Dat deze vervolgens in het knipselarchief van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie terecht kwam en dat het om een ernstige vorm van vernieling, herstel na zo'n vernieling of dreigende vernieling moest gaan.

Door gebrek aan een totaal gegevensbestand spreekt de auteur aan de hand van de cases over het spreekwoordelijke topje van de ijsberg.

Afhankelijk van de aard en de plaats waarin een vernieling heeft plaatsgevonden haalt deze de krant wel of niet. Overigens kan het beleid van de beheerder/eigenaar (bij voorbeeld een gemeente) zijn, om zo min mogelijk ruchtbaarheid aan een vernieling te geven.

Oorzaken en gevolgen van kunstvandalisme

In het onderzoek wordt verminderde sociale controle als een primaire factor van kunstvandalisme aangevoerd. De mate van acceptatie van het kunstwerk kan tevens een rol spelen.

Acceptatie leidt tot respect ofwel het met rust laten van het kunstwerk.

Helaas worden veel kunstwerken beperkt geaccepteerd of geheel niet. Hiervoor is een aantal oorzaken aan te wijzen.

Met name op scholen wordt te weinig aandacht besteed aan kunst. Het begrip en de waardering ten aanzien van beeldende kunst in het algemeen is bij de jeugd vrijwel nihil. De kunst in de openbare ruimte is voor velen de enige kunst waarmee men in aanraking komt, maar die kan door gebrek aan kennis in geen enkele context worden geplaatst.

Zolang er op scholen niet veel méér aandacht aan wordt besteed zal kunst meestal niet begrepen of gerespecteerd worden.

Vaak ook blijkt dat kunst beter wordt begrepen als er een korte uitleg heeft plaatsgevonden over het kunstwerk, de kunstenaar of kunst in het algemeen.

En wanneer kunst beter wordt begrepen, kan ook meer waardering voor het kunstwerk worden opgebracht.

Door een aantal overheidsregelingen, zoals de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR), de percentageregelingen (gerelateerd aan de bouwsom van school of gemeentehuis e.d.) en de gewone budgetten voor beeldende kunst, ontstond er vooral in de jaren zeventig een stroom van kunstopdrachten. De kunstwerken werden vaak maar lukraak neergezet. Volgens sommige experts staan kunstwerken op plaatsen waar beter geen kunstwerk kan staan, omdat de openbare ruimte zich daar simpelweg niet voor leent. Een dergelijke situatie doet dan afbreuk aan de kwaliteit van het kunstwerk. Daardoor werkt het kunstwerk niet acceptatiebevorderend, hetgeen vernieling in de hand kan werken. Van de gedachte dat kunstwerken de visuele kwaliteit van een lelijke straat, een kaal gebouw of een afbraakbuurt zouden kunnen ophalen zijn velen teruggekomen. Ten tijde van het grote aanbod van kunst werd de bevolking als het ware ongevraagd dood gegooid met kunst. Kreten als: 'Laten ze het geld aan iets beters besteden' en 'Toch weggegooid geld' zijn vaak gehoorde uitspraken. Gevoelens van onvrede kunnen dan ook aanleiding vormen tot agressie ten aanzien van kunst in de openbare ruimte.

De oorzaken waarvan de ondervraagde deskundigen verwachten dat ze kunstvandalisme bepalen hangen vaak samen met het kunstwerk. Hierbij valt onder andere te denken aan de omgeving, het materiaal, het plaatsingsproces, de betrokkenheid van de bewoners en/of de mate van acceptatie.

Gevolgen

Restauratie van de vernielingen aan kunstwerken kost veel geld. Daarnaast kan het de status van de kunstenaar schaden. De vernieling kan zowel materieel als psychisch schade brengen aan de kunstenaar. Maar ook kan de kunstenaar het stempel 'vandaalgevoelig' meekrijgen.

Een vernield kunstwerk kan meer vandalisme uitlokken. En tevens kan het straatbeeld een negatieve aanblik krijgen. Wat op haar beurt weer gevoelens van angst oproept met als gevolg dat de sociale controle nog minder wordt dan zij al is.

Het herstellen van de gevolgen van kunstvandalisme en de bestrijding ervan is een verantwoordelijkheid van de overheid in casu de lagere overheid. Helaas zijn vele gemeentebesturen veelal zeer onverschillig ten aanzien van het herstellen van vernielde kunstwerken. Te weinig wordt beheer en onderhoud van kunstwerken in de openbare ruimte gebudgetteerd.

Het kunstwerk

In het onderzoek kan niet met zekerheid worden gesteld dat het gebruik van kwetsbare materialen bepalend is voor het aantal beschadigingen aan kunst. Toch wordt uit het oogpunt van preventie vaak in de kunstopdracht opgenomen, dat het te realiseren kunstwerk vandaalbestendig moet zijn en uit onderhoudsvrij materiaal moet worden gemaakt. In de praktijk, zo blijkt uit een voorbeeld, is er niet altijd een peil op te trekken. Want waarom wordt er in een en dezelfde gemeente wel een beeld van brons vernield en niet dat van glas?

Functie

Komt de functie van het kunstobject niet tot zijn recht of valt deze geheel weg, dan zal het kunstwerk eerder worden vernield. De functie speelt een rol bij de mate waarin de bevolking een kunstobject respecteert. Ook speelt de 'aaibaarheidsfactor' van het kunstwerk een rol. Deze komt tot uiting door de mate waarmee de bevolking iets kan doen. Een object waar men tevens op kan zitten of mee kan spelen wordt over het algemeen sneller gewaardeerd en aanvaard dan een willekeurig geplaatst object. Daarnaast kan een kunstobject dat als herkenningspunt dient, bijdragen aan een betere acceptatie.

Veiligheid

Sommige kunstwerken lokken uit dat er op geklommen wordt door kinderen. Veiligheid van of bij een kunstwerk speelt daarom ook een rol. In een dergelijk geval moet worden bekeken of er een bordje met 'verboden toegang' geplaatst moet worden, of dat de grond onder het kunstwerk zachter gemaakt moet worden om de eventuele val van een kind te breken. Ook kunnen er scherpe randen of uitsteeksels aan het kunstwerk zitten, waaraan mens en dier zich kunnen bezeren. De locatie van een kunstobject kan ook

verkeersonveilig zijn. Bij voorbeeld kunst op een rotonde kan niet goed worden bekeken, want op een rotonde moet men de aandacht bij het verkeer hebben.

Omgeving

Kunst moet in de omgeving passen. Kunst is niet bedoeld om architectonische fouten op te lossen, maar is ter verfraaiing van het Nederlandse straatbeeld. Wanneer kunst toch wordt gebruikt ter correctie van de architectonische fouten bestaat er een grote kans dat het kunstwerk uit de toon zal vallen en daardoor wordt vernield. Integratie van het kunstwerk in de omgeving verdient veel aandacht. Steeds vaker wordt kunst vanaf het begin van de bouw van een openbaar gebouw erbij betrokken.

Een kunstwerk moet enigszins aan- en toegepast zijn op de omgeving en de samenleving. Een kunstwerk, zomaar gezet in een donker hoekje of de willekeurige verspreiding ervan lokt vandalisme uit. Vooral in de buitenwijken vindt veel vernieling van kunstwerken plaats. Dit blijkt met name te komen doordat vernieling daar minder snel wordt gesignaleerd. In de binnenstad is meer sociale controle.

Een ander facet is dat een kunstobject bij plaatsing heel goed kan integreren met de omgeving maar na een aantal jaren helemaal uit de toon kan vallen. Ook na verloop van tijd moet dus gekeken worden of een kunstwerk nog wel in de omgeving past.

Omwonenden

Bezwaren van de omwonenden komen met name naar voren in het betrekken van de bewoners bij het proces. Dit aspect uit zich in twee verschillende vormen bestaande uit voorlichting en inspraak.

Het is belangrijk de omwonenden, indien mogelijk, zoveel mogelijk bij het plaatsingsproces te betrekken. Met name inspraak door de directe omwonenden is, zo blijkt uit de praktijk, van belang om hen meer het gevoel te geven dat het kunstwerk ook van hen is. Toch is het niet aan te raden om enkel naar de sociale problemen en de wensen van de bevolking te luisteren. Er moet een soort evenwicht worden gevonden tussen de diverse belanghebbenden.

In ieder geval is het proces plaatsing-betrokkenheid van belang voor de acceptatie van het kunstwerk. Naast de betrokkenheid zouden de omwonenden ook gehoord moeten worden wat betreft hun opvattingen omtrent de kunstopdracht. Een ding is duidelijk: luister naar de wensen van de bevolking.

Plaatsingsproces

Het proces tot het komen van een goede kunstopdracht bestaat uit een vijftal fasen te weten: oriëntatiefase, voorbereidingsfase, selectiefase, realisatiefase en evaluatiefase. In de scriptie zijn enigszins uitgebreidere versies van deze fasen opgenomen.

Binnen de voorbereidingsfase dient een goede aandacht te zijn voor de ruimtelijke context voor kunst ofwel 'Maak een kunstwerk en draag er zorg voor dat deze in de samenleving past'.

In de evaluatiefase kan blijken dat kunst niet voor eeuwig is. Tijdelijkheid van kunst is dan ook belangrijk. Misschien past het op een gegeven moment niet meer in de veranderende omgeving. Dan kan het mogelijk beter worden verplaatst, opgeslagen, teruggegeven aan de kunstenaar of zelfs worden vernietigd. Dit alles met inachtneming van de auteursrechten.

Voorlichting en public relations

Het bieden van voorlichting is een van de eerste aandachtspunten wanneer het gaat om het verbeteren van de acceptatie van kunst in de openbare ruimte. Door goede voorlichting krijgen de omwonenden het gevoel dat het kunstwerk van hen is en dat gevoel is voor de acceptatie van groot belang. Door het vergroten van verantwoordelijkheidsgevoel wordt de sociale controle op 'hun' kunstwerk aangescherpt. Het houden van lezingen, organiseren van rondleidingen en het bezoeken van het atelier van de kunstenaar zijn goede voorbeelden om de kijk op kunst positief te beïnvloeden. Maar ook raadsleden en ambtenaren die relevante beslissingen op het gebied van kunst moeten nemen zullen baat hebben bij goede informatie.

De presentatie van een kunstwerken is belangrijk voor de acceptatie ervan en kan middels een goede public relationsaanpak worden bewerkstelligd.

Een veel gehoorde klacht is dat een groot aantal centra van beeldende kunst veelal geen duidelijk PR-beleid hebben, laat staan een PR-plan. Toch is gebleken dat van een

dergelijke publiekgerichte aanpak een preventieve werking uitgaat. Een PR-plan hoort uit vier facetten te bestaan te weten: voorzorg, plaatsing, nazorg en calamiteiten.

Kunsteducatie

Wanneer een kunstwerk niet begrepen wordt, kan het object bedreigend zijn voor de omwonenden. Het 'begrijpen' van een kunstobject draagt bij tot acceptatie. Daarom is het belangrijk dat aandacht voor kunst in de openbare ruimte op scholen wordt vergroot. De jeugd, de volwassenen van later, zal daardoor kunstwerken in de openbare ruimte beter gaan accepteren als onderdeel van het straatbeeld. Adoptie van kunstwerken door scholen is een voorbeeld om acceptatie van kunst te vergroten.

Beheer en onderhoud

Een van de oorzaken van kunstvandalisme is slecht onderhoud. Het beheer en onderhoud van kunst in de openbare ruimte is een aspect waar veel gemeenten nog aandacht aan moeten besteden. Bij aankoop van een kunstwerk wordt veelal geen rekening gehouden met het onderhoud. Daarom zal een budget voor beheer en onderhoud een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Ambtenaren zullen moeten worden opgeleid om tot een goede gestructureerde aanpak van beheer en onderhoud van kunstwerken te kunnen komen.

Kunstwerken zullen in kaart moeten worden gebracht. Kunstenaars moeten worden ingelicht over schade aan hun kunstwerk. Herstelwerkzaamheden zullen in overleg met de kunstenaar moeten worden georganiseerd en uitgevoerd. Er zijn tal van aspecten die vallen onder het beheer en onderhoud.

Meldpunt Kunstvandalisme

Tenslotte blijkt uit de vele interviews die ten behoeve van de afstudeerscriptie van Hedwig Bentum gedaan zijn, dat er behoefte bestaat aan een landelijk meldpunt voor kunstvandalisme.

Allereerst wordt daarbij gedacht aan het algemene beeld dat verkregen kan worden omtrent de vernielingen.

Voorts kan, wanneer zich problemen voordoen met betrekking tot de restauratie van het kunstobject, de Vereniging van Kunstenaars ingrijpen. En tenslotte noemen respondenten het bewustzijn omtrent de problematiek van ernstige beschadigingen aan kunst in de openbare ruimte.

Hoewel veelal aan de werking van een Centraal Meldpunt wordt getwijfeld - immers wordt elke vernieling wel doorgegeven? - blijft in het algemeen de behoefte bestaan aan een landelijk punt waar informatie over vernielingen, restauratie en beheer en onderhoud kan worden verkregen.

Positieve reacties op het idee een symposium over kunstvandalisme te houden zijn inmiddels al gesignaleerd. Beheer en onderhoud van kunst in de openbare ruimte staat in vele gemeenten nog in de kinderschoenen.

De afstudeerscriptie van Hedwig Bentum is aan te vragen bij het secretariaat van de Stichting Cultuurfonds.

94

bouwkunst

literatuur

muziek

exposities

multi-cultureel

vormgeving

Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten Koninginnegracht 2 Den Haag telefoon 070-3483520

theater

film

beeldende kunst